

”Fakta” och åsikter om Nato

av Magnus Petersson

TITEL:

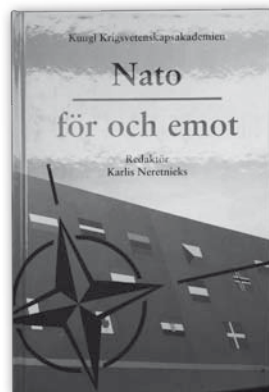
Nato – för och emot

FÖRFATTARE:

Karlis Neretnieks (red.)

FÖRLAG:

Kungl Krigsvetenskapsakademien

NÄR DEN SVENSKA försvarsstabschefen, sedermera överbefälhavaren Nils Swedlund, sammanträffade med den norske försvarsministern Jens Chr. Hauge i Oslo den 10 mars 1951, kom de båda herrarna in på frågan om Sveriges roll i händelse av krig. Hauge ansåg, enligt Swedlunds anteckningar, att Sverige då automatiskt skulle gå in i Nato och att den svenska krigsmakten därmed, ”utan rätt till talan”, skulle bli underställd Natos Nordkommando och dess brittiske chef, amiralen Sir Patrick Brind – alltså ”en engelsk sjöofficer!”, som Swedlund nedlåtande antecknade.

Vid ett anförande på Krigshögskolan två år tidigare hade Swedlund beskrivit Sverige som ”den skandinaviska bastionens huvudsakliga försvarare”. Sverige hade vid denna tid en armé bestående av mer än 600 000 soldater och cirka 1 000 flygplan. Norge och Danmark var praktiskt taget försvarslösa och västmakterna hade knappast några resurser att avdela till den skandinaviska operationsteatern om ett nytt storkrig skulle bryta ut.

Swedlunds lakoniska svar till Hauge var att ”befälsförhållandena borde klaras ut först sedan de strategiska uppgifterna

och styrkeförhållandena gjorts”. Det var med andra ord Nato som behövde Sverige för att försvara Skandinavien under denna tid och därmed svenska generaler och amiraler som skulle leda operationerna i Skandinavien i kraft av sin stora styrkeöverlägsenhet, enligt Swedlund.

Mycket har hänt sedan dess. Sverige har nu två armébrigader och 100 flygplan, på papperet, och kan inte försvara sitt eget territorium i mer än en vecka (år 2019). Svenska sjö-, luft- och markstridskrafter utgör små enheter i Natos operationer och leds av tyska, franska, brittiska och amerikanska generaler och amiraler. Sverige behöver i dag Nato för att över huvud taget kunna bedriva militära operationer, och man kan därmed säga att situationen är helt omvänd jämfört med hur den var vid tiden för Swedlunds och Hauges samtal.

Den logiska konsekvensen av allt detta är, så klart, att Sverige för länge sedan borde ha anslutit sig till Nato, men detta har inte skett. Om denna stora och viktiga fråga handlar den av Karlis Neretnieks redigerade och Kungl Krigsvetenskapsakademien utgivna boken *Nato – för och emot*. Boken består av två delar – en ”beskrivande” och

en ”värderande”. Samtliga tolv kapitel är skrivna av Akademiens ledamöter, vilket är en styrka.

I den beskrivande delen får vi ingångsvärden för diskussionen, ”fakta”, om Nato. Neretnieks, som är pensionerad generalmajor, bidrar med ett kapitel om Natos tillkomst och utveckling. Erik Rosander, också pensionerad generalmajor, skriver om Natos krav på medlemmarna. Generalmajor Per Lodin och brigadgeneral Anders Carell skriver om Natos materielsamarbete. Generalmajor Karl E Engelbrektsson skriver om Natos utåtriktade samarbeten. Brigadgeneral Michael Claesson skriver om Sveriges deltagande i Nato-ledda operationer. Och sist, men inte minst, skriver den pensionerade generalen och försvarschefen, Sverre Diesen, om Norges erfarenheter med Nato som en av organisationens småstater.

I den värderande delen får vi argumenten för och emot ett svenskt Nato-medlemskap, ”åsikter” om NATO. Ambassadör Ulla Gudmundson skriver om Natos framtid. Bo Hugemark, pensionerad överste, skriver om säkerhetspolitiska konsekvenser av ett svenskt medlemskap. Författaren och journalisten Claes Arvidsson skriver om den svenska Nato-opinionen. Ambassadör Michael Sahlin skriver om Natos globala roll. Ambassadör Sven Hirdman skriver om negativa konsekvenser av ett svenskt Nato-medlemskap. Och forskningsledaren Mike Winnerstig, slutligen, skriver om varför Sverige borde gå med i Nato.

Det är verkligen viktigt att påpeka att det är lovvärt att Akademien initierar och genomför bokprojekt på aktuella teman, senast hur Sverige kan ge och ta emot militärt bistånd (se min recension av boken *Till bröders hjälp* i tidskriften, 4. häftet 2011). En brist i Natoboken är emellertid den svaga forskningsanknytningen. I

Neretnieks inledningskapitel, som exempel, finns en enda ordentlig källhänvisning och den går till en internet-källa som visar sig vara en power point-presentation från en kanadensisk elev vid Natos skola i tyska Oberammergau. Denna utgör, enligt fotnoten, den huvudsakliga källan för framställningen om Natos utveckling under perioden 1950–1999.

Det finns massor av lättillgängliga grundböcker om Nato, exempelvis Julian Lindley-Frenchs standardverk *The North Atlantic Treaty Organization – The Enduring Alliance* (2006) och Jennifer Medcalfs *NATO – A Beginners Guide* (2005). Det finns också massor av speciallitteratur om Nato – om olika aspekter av organisationens göranden och låtanden under det kalla kriget och efter det kalla krigets slut. Några exempel är:

Rebecca Moore: *NATO's New Mission* (2007), som fokuserar på Natos nya uppgifter under tiden efter det kalla krigets slut.

Gulnur Aybet och Rebecca Moore (red): *NATO in Search of a Vision* (2010), som täcker samtliga väsentliga aspekter av Natos utveckling sedan det kalla krigets slut.

Håkan Edström och Dennis Gyllensporre (red): *Pursuing Strategy* (2012), som täcker Natos operationer från ”Gulfkriget” till Libyen-operationen

Kjell Engelbrekt, Marcus Mohlin och Lotta Wagnsson (red): *The NATO Intervention in Libya* (2013), som problematiserar Libyen-kriget.

Ellen Hallams, Luca Ratti och Ben Zyla: *NATO Beyond 9/11* (2013) som handlar om Natos transformation efter terrordåden i USA den 11 september 2001.

Det hade varit värdefullt om något av dessa arbeten hade varit föremål för kritisk

diskussion eller bara hänvisats till i bokens ”faktadel”. Så är emellertid inte fallet.

Försvarspolitikerna är helt utan tvekan det mest – kanske det enda – vanskötta politikområdet sedan det kalla krigets slut i en annars relativt välfungerande stat. Ett Nato-medlemskap är nödvändigt om man snabbt vill ta sig ur denna besvärliga situation. Därför är Akademiens debattbok om Nato upplysande. Den ger en representativ bild av hur den säkerhetspolitiska eliten tänker kring denna fråga. Nu gäller det bara att ”få med sig” folket och det blir ingen lätt uppgift. Har man utmålade Nato som ett redskap för amerikansk imperialism i drygt 60 år, så blir organisationen det till slut i människors medvetande. Det är dags att börja beskriva Nato som det är: en or-

ganisation som ger oss kollektiv säkerhet, som effektiviserar försvarssektorn och som stärker demokratin och alla andra värden som vi delar med jämförbara länder.

Här har Sveriges folkvalda representanter sin kanske största utmaning inför framtiden. Att garantera medborgarnas säkerhet tillhör statens primäruppgifter. Att göra detta tillsammans med länder som har samma syn på demokrati, mänskliga rättigheter och välfärd som oss är ekonomiskt, säkerhetsmässigt och demokratiskt motiverat. Ingen hade nog varit mer enig i denna konklusion är Swedlund.

Recensenten är professor och verksam vid Institutet för Försvarsstudier i Norge.